

การสร้างความเสมอภาคในสังคม: แนวคิด หลักการ บนฐานคิดธรรมาภิบาล* CREATING EQUALITY IN SOCIETY: CONCEPTS BASED ON GOOD GOVERNANCE

ปนัดดา รักษาแก้ว

Panadda Raksakeao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: pannadda@uci.co.th

บทคัดย่อ

ความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยมีต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ ดังนั้นในบทความนี้ มุ่งเน้นในการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาค อธิบายเปรียบเทียบสถานะระหว่างคนจนกับคนรวยซึ่งได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับความเสมอภาคที่ไม่เสมอภาคในสังคมไทย รวมทั้งการสร้างการเสมอภาคและเท่าเทียมบนฐานคิดธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: ความเสมอภาค; ความเสมอภาคในสังคม; ธรรมาภิบาล

Abstract

Equality is considered the basis of human dignity. Human are equally guaranteed and protected by law as human beings. Without considering other qualifications such as race, religion, native language, etc. At the same time, it can be regarded that this principle of equality governs the state from using its powers arbitrarily. By exercising the power of the state to a group of persons, the state must be able to explain why the state acts to cause an effect or to benefit a particular person. Therefore, this article focuses on describing equality concepts, explain and compare the status between the poor and the rich who are treated with the unequal equality in Thai society including creating equality and equality on the basis of good governance.

Keywords: Equality; Equality in Society; Good Governance

* Received July 17, 2020; Revised November 21, 2020; Accepted December 3, 2020

บทนำ

หลักความเสมอภาคหรืออีกนัยหนึ่งของสิทธิของราษฎรที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันนี้ ในรัฐธรรมนูญของเสรีประชาธิปไตยแทบทุกรัฐมีบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจน (วรพจน์ วิศวฤทธิ์พิชิต, 2543) ตามหลักรัฐธรรมนูญหลักนี้องค์การต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี การปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักแห่งความเสมอภาค แนวความคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติและทุกคนจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ถ้าพิจารณาจากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว ในมุมมองของนักวิชาการที่มองว่าสิ่งเหล่านี้มีมาและติดตัวมาตั้งแต่เกิด และถ้าถึงแม้จะไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมารับรองสิ่งเหล่านี้ก็ตาม ก็มีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งธรรมชาติที่รัฐและทุกคนมีอาจปฏิเสธได้ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าการยอมรับสิ่งเหล่านี้ก็แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในเรื่องปัจเจกชนนิยมอีกด้วย เพราะการที่รัฐหรือทุกคนต้องยอมรับและเคารพต่อหลักการเหล่านั้นเท่ากับเป็นการยอมรับสิทธิตามธรรมชาติของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

ความเสมอภาค (Equality) มักใช้คู่กับคำว่า ความเท่าเทียมกัน คือ ทำตนเสมอดันเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546) ในบริบทเดียวกันนี้ สมภาร พรหมทา (2539) ได้อธิบายว่าความเสมอภาคในทฤษฎีของ John Stuart Mill ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสมอภาคว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของความยุติธรรมและเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการทำตามหลักความยุติธรรม มีคนจำนวนไม่น้อยเห็นว่า ความเสมอภาคนี้คือแก่นของความยุติธรรมในขณะเดียวกันเมื่อกล่าวถึงความเสมอภาคในวงการปรัชญาการเมืองจะหมายเอาความเสมอภาค 4 ประเภทได้แก่ 1) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน (Equality Of Right And Liberty) 2) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมือง (Equality Of Citizenship) 3) ความเสมอภาคทางโอกาส (Equality Of Opportunity) 4) ความเสมอภาคระหว่างบุคคล (Equality Of Persons) (Bernard, 1962)

แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาค

หลักแห่งความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกลับบังคับให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่องค์กรของรัฐต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเดียวกัน ในทางปฏิบัติก็มีการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภท ๆ เช่น ข้าราชการ เกษตรกร เป็นต้น และปฏิบัติต่อบุคคลประเภทเดียวกันเหมือนกันและต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกันออกไป ในกรณีที่มีการแยกบุคคลออกเป็นประเภทและปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไปโดยปราศจากเหตุผลที่ “ควรค่าแก่การรับฟัง” (Raison objective Plausible) ถือว่าเป็น “การเลือกปฏิบัติ” หรือ “เลือกที่รักมักที่ชัง” (Discrimination) ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน

นอกจากนี้ ปรีชา ช่างขวัญยืน ก็ได้อธิบายถึงความเสมอภาคไว้อีกว่า

1. ความเสมอภาคที่เป็นการบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ หากเป็นพรรคพวกเดียวกันจะปฏิบัติอย่างหนึ่งถ้าไม่ใช่ก็ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า 2 มาตรฐาน

2. ความเสมอภาคทางโอกาส หมายถึงการเปิดกว้าง และการเข้าถึงได้สะดวก เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาฟรี โครงการ 30 บาทรักษาได้ทุกโรค เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น

3. ความเสมอภาคแบบแนวราบหมายถึง ความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ระดับองค์กรที่มีมิติในระดับแนวนอน ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ (พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์, 2552)

ในขณะที่ เบิร์นาร์ด วิลเลียมส์ (Bernard Williams) ก็ได้ให้ความหมายของความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. มนุษย์เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นมนุษยชาติร่วมกัน (Common Humanity) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนสามารถพูดและใช้ภาษาร่วมกัน มีอิสระที่จะคิดและใช้เครื่องมืออยู่ร่วมกัน เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์

2. มนุษย์เท่าเทียมกันในฐานะที่มีความสามารถทางศีลธรรม (Moral Capacities)

3. ความเท่าเทียมกันของโอกาส (Equality Of Opportunity) คือ การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับปัจจัยให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์, 2552)

ส่วน ธนาชัย สุนทรอนันตชัย (2561) ได้อธิบายว่า คำว่า ความเสมอภาค (Equity) นั้น มีนัยยะที่แตกต่างกับคำว่าความเท่าเทียมโดยเฉพาะในมุมมองทางกฎหมายแล้วจะมีได้เรียกร้องให้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ มิได้หมายความว่าบุคคลทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้คำนึงถึงข้อแตกต่างใดๆ เลย แต่เฉพาะกรณีสิ่งสองสิ่งมีสาระสำคัญเหมือนกันจึงควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและกรณีสิ่งสองสิ่งมีสาระสำคัญต่างกันจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เพราะหากทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติ

อย่างเท่าเทียมกันโดยมิให้คำนึงถึงข้อแตกต่างใดๆ เช่น บุคคลทุกคนจะต้องเสียภาษีอย่างเท่าเทียมกันหมดโดยมิต้องคำนึงถึงรายได้ของบุคคลนั้นหรือว่าทุกคนจะต้องได้รับสิทธิเรียกร้องในการได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นของบุคคลนั้นๆ ในที่สุดจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคต่อบุคคลบางกลุ่ม

ดังนั้น เรื่องของความเสมอภาคจึงต้องเป็นกรณีที่มีการเปรียบเทียบกันระหว่างข้อเท็จจริง 2 ข้อเท็จจริงหรือบุคคล 2 คนหรือกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม โดยจะต้องคำนึงว่าไม่มีข้อเท็จจริงใดๆ หรือบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดจะเหมือนกันทุกประการกับอีกข้อเท็จจริงหนึ่งหรืออีกบุคคลหนึ่ง หรืออีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง นอกจากนั้นแล้ว การจัดสวัสดิการสังคมก็ถือเป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดขึ้น ซึ่งภายใต้แนวคิดของการจัดบริการสาธารณะก็เป็นที่ยอมรับกันว่าต้องคำนึงถึงความเสมอภาคด้วย (บรรเจิด สิงคนติ และคณะ, 2545)

คนจนกับคนรวย: ความเสมอภาคที่ไม่เสมอภาคในสังคมไทย

ธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความยากจน” ในแง่ของความไม่สมบูรณ์ของสิ่งจำเป็นบนพื้นฐาน หรือทางจิตวิทยาว่า หมายถึง “สถานะที่อัตคัดอย่างไม่อาจจะยอมรับได้ของมนุษย์ปุถุชน” (รัตยา ตั้งประกรณ์, 2552) ซึ่งเมื่อพิจารณาความอัตคัดทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคม ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับความไม่สมบูรณ์ของสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางวัตถุและทางชีววิทยา โดยทั่วไปมักหมายถึง โภชนาการ สาธารณสุข การศึกษาและที่พักอาศัย นอกเหนือจากนั้นยังรวมถึง การขาดแคลนโอกาสและสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น โอกาสการศึกษาขั้นประถมศึกษา โอกาสการมีสุขภาพดี สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การมีงานทำและสร้างรายได้ในอนาคต ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวเรามักจะพบเห็นบนหน้าข่าวของสื่อว่า “คนจน” มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบโดยช่องโหว่ของกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง และมักจะถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างคนรวยกับคนจน และคนจนมักจะถูกคุกคามบดขยี้อยู่แทบจะทุกครั้ง แต่ในความเป็นจริงในอีกแง่มุมจะพบว่า

1. คนจนไม่มีเงิน ไม่มีหลักทรัพย์ยื่นประกันตัว
2. คนจนติดคุกเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ คือกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าทำผิดจริง

หากพิจารณาในสาระสำคัญของตัวบทกฎหมายจะพบว่า ในคดีที่มีโทษปรับ แล้วจำเลยไม่มีเงินเสียค่าปรับ จำเลยที่เป็นคนจนก็ต้องติดคุกแทนค่าปรับซึ่งใน พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ที่ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 7 เม.ย. 2559 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 8 เม.ย. 2559 ที่ผ่านมามีกฎหมายดังกล่าวสาระสำคัญ คือ มีการแก้ไขอัตราเงินในการกักขัง แทนค่าปรับจาก 200 บาท/วัน เป็น 500 บาท/วัน และห้ามกักขังเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาทขึ้นไป จะสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้ แต่ไม่เกิน 2 ปี (ประชาไท, 2563)

ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้อธิบายสาระสำคัญไว้ใน **มาตรา 110** ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ซึ่งจากสาระสำคัญของกฎหมายในมาตราดังกล่าว ก็จะอธิบายได้ว่า ถ้าเป็นโทษเล็กๆ น้อย ๆ ศาลก็สามารถให้จำเลยหรือผู้ต้องหาสาบานตัวว่าจะมาตามนัดแล้วปล่อยกลับบ้านได้ คนจนไม่มีเงินก็กลับบ้านได้ ไม่ต้องติดคุก รอก่อนค่อยตัดสินที่หลัง แต่ตามมาตรา 110 นั้นกลับกำหนดให้คดีที่มีโทษจำคุกเกินห้าปีขึ้นไป การปล่อยตัวชั่วคราวต้องมีหลักประกัน ซึ่งทำให้ศาลไม่สามารถให้จำเลยสาบานตัวแล้วกลับบ้านได้เหมือนคดีเล็กๆ น้อยๆ ได้ จึงทำให้คนจนต้องติดคุกเพราะไม่มีเงินมาประกันตัว เพราะตามมาตรา 114 มีสาระสำคัญว่าเมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาดังต้องการซึ่งหลักประกันมี 3 ชนิด ได้แก่ มีเงินสดมาวาง มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

จากกฎหมายดังกล่าวทำให้คนจน คนไม่มีพวกพ้องต้องติดคุก เพราะไม่มีเงินมาประกันตัว และหาบุคคลมาประกันตัวให้เขาไม่ได้ ส่วนคนชั้นกลาง หาเข้ากินค่า ไม่มีเงินสด ไม่มีหลักทรัพย์จำพวกโฉนดที่ดิน แต่สามารถไปหาหยิบยืมมาได้หรือกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ เพื่อเอาเงินมาเข้าหลักทรัพย์จากหน้าประกันอาชีพต่อไป ส่วนคนรายนั้นสามารถหาเงินหาหลักทรัพย์มาประกันตัวได้ทันที อีกทั้งความเลื่อมล้ำในสังคมทำให้เงิน 100,000 บาท ของคนหาเข้ากินค่า คนชั้นกลาง กับเศรษฐี มหาเศรษฐี นั้นมีคุณค่าต่างกัน เพราะ 100,000 บาท ของมหาเศรษฐี อาจเป็นเพียงค่าอาหารเพียงมื้อเดียว ส่วน 100,000 บาท ของคนจน คือค่าอาหารทั้งปีของครอบครัว ดังนั้นจึงไม่แปลกที่คนจน คนไม่มีพวกพ้องต้องติดคุก เพราะไม่มีเงินมาประกันตัวและไม่มีใครมาประกันตัวให้ (ธีรวัฒน์ นามวิชา, 2561)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า ประชาชนทุกคนจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นการปกป้องสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของบุคคลไม่ว่าเขาจะเป็นใคร ไม่ว่าเขาจะยากจนหรือร่ำรวยไม่ว่าเขาจะมีความรู้สูงหรือต่ำ โดยที่ไม่มีผู้ใดจะได้รับอภิสิทธิ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายเหนือผู้ใด เช่น คนจนกับคนรวยต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น ความเสมอภาคตามกฎหมายจัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ที่ไม่เสมอภาคกันคือฐานะความเป็นอยู่และศักดินาทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน

การสร้างเสมอภาคและเท่าเทียมบนฐานคตินิยม

ความเสมอภาค (Equity) ในหลักคตินิยมของการบริหารบ้านเมืองที่ดีนั้นคือ การปฏิบัติราชการที่ให้บริการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ วัย ภาษา ฐานะ ที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ความสมบูรณ์ของสภาพร่างกาย ซึ่งจะต้องได้รับการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) การตรากฎหมาย กฎ กติกาที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับใช้เป็นไปตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก เราจะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองทางกฎหมายนั้นกำหนดไว้ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของคนในสังคม แต่ในความเป็นจริงแล้วมักจะมีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่สั่นคลอนต่อความเสมอภาค เช่น กรณีคนรวยขับรถชนคนตาย กรณีอัยการสั่งไม่ฟ้องอดีต นายกรัฐมนตรีกรณีบุกรุกเขายายเที่ยง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ต่างมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง การที่ภาครัฐจะสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งคือ ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

2. หลักคุณธรรม (Morality) การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต สิ่งที่ภาครัฐพยายามทำคือการปลูกฝังค่านิยมซื่อสัตย์สุจริตให้กับสังคมทุกระดับชั้น โดยมุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชน ที่คาดหวังว่าเติบโตมาแล้วจะไม่ทุจริตคดโกง แต่ในภาพแห่งความเป็นจริงที่พบตามหน้าสื่อได้แก่ การทุจริตโกงเงินคนจน โกงรับจำนำข้าว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังค่านิยมซื่อสัตย์สุจริตนั้น หากจะได้ผลดีและเกิดความเสมอภาค ผู้บริหารระดับบนควรประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างและเป็นบรรทัดฐานของสังคมและองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลด้านการตรวจสอบการทุจริตเองก็ควรปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยกตัวอย่างในกรณีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาลปัจจุบัน (BBC ไทย, 2018) ดังนั้นสิ่งที่ต้องการจะให้เป็นบรรทัดฐานของความเสมอภาคคือการไม่เลือกปฏิบัติและไม่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะบุคคลและองค์กรที่ตรวจสอบการทุจริต จึงจะได้ชื่อว่าสร้างความเสมอภาคให้กับสังคม

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้ประกาศค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ปี 2016 ปรากฏว่า 2 ใน 3 จาก 176 ประเทศทั่วโลก ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน สำหรับประเทศที่ได้อันดับหนึ่งยังคงเป็นประเทศเดนมาร์กและนิวซีแลนด์ 90 คะแนนเท่ากัน ขณะที่ประเทศจากทวีปเอเชียอย่างสิงคโปร์อยู่อันดับที่ 7 ได้ 84 คะแนน ในส่วนของประเทศไทยได้ 35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ลดลง 3 คะแนน ได้ลำดับที่ 101 เมื่อเทียบกับปี 2558 ได้ 38 คะแนน อยู่อันดับ 76 จาก 168 ประเทศ ในขณะที่ World Justice Project (Wjp): Rule Of Law Index ได้ให้คะแนน 37 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คะแนน โดย Wjp ประเมินค่าความ

โปร่งใสโดยใช้หลักนิติรัฐ ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและถูกตรวจสอบได้ 2) กฎหมายต้องเปิดเผย ชัดเจน มั่นคง ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) กระบวนการทางกฎหมายมีความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ 4) การตัดสินใจต้องมีความเป็นธรรม มีจริยธรรม มีความเป็นกลาง (ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก ปี 2559, 2561) ทั้งนี้ Wjp มีการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน 2016 ในการให้ค่าคะแนน CPI ปี 2016 นี้ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ให้คะแนนและจัดอันดับประเทศไทย โดยพิจารณาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 9 แหล่งข้อมูล (ปี 2015 ใช้ 8 แหล่งข้อมูล) โดยใน 8 แหล่งข้อมูล ไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้น 3 แหล่งข้อมูล คะแนนเท่าเดิม 1 แหล่งข้อมูล และคะแนนลดลง 4 แหล่งข้อมูล ขณะที่แหล่งข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่ในปีนี้ 1 แหล่งข้อมูล วัดเกี่ยวกับความหลากหลายของประชาธิปไตย ซึ่งคะแนนไทยร่วงจาก 38 เป็น 35 อันดับตกจาก 76 เป็น 101 จาก 176 ประเทศ นั้นสะท้อนให้เห็นว่ามาตรฐานความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐไทยยังไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในระดับนานาชาติได้ ดังนั้นการที่จะให้เกิดความเสมอภาคที่น่าเชื่อถือได้ควรจะต้องสร้างระบบและกลไกให้มีกระบวนการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้ และควรกำหนดบทให้คนให้โทษที่มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและทางบริหาร การตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลแก่ประชาชน การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมงานสาธารณะ เมื่อพิจารณาในบริบทของปัจจุบันพบว่ายังมีคำสั่งห้ามเคลื่อนไหวทางการเมือง ห้ามแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลผ่านสื่อในลักษณะต่าง ๆ ห้ามวิพากษ์วิจารณ์ ห้ามประชุมพรรคการเมือง (Voicetv, 2018) การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลในหลายกรณีจึงเป็นลักษณะมัดมือชก เช่น โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ หรือลงทะเบียนคนจนเพื่อแจกเงินคนจน โครงการรถไฟความเร็วสูง “กทม.-หนองคาย” รวมทั้งการตรวจสอบการทุจริตการก่อสร้างอุทยานราชภักดิ์ (The case of "Rajapak Park" Reflects failure, 2018) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งพยายามเรียกร้องให้เกิดกระบวนการตรวจสอบความโปร่งใส ปัจจัยที่จะสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในประเด็นนี้ได้คือการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้อย่างเสรี ภายใต้กรอบกติกาที่มีทางกฎหมาย

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) การตระหนักในสิทธิหน้าที่ สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะ ความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อการทำของตน สิ่งที่พบเห็นในภาวะการณ์ปัจจุบันที่ชัดเจนคือการที่รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับการถูกประชาชนวิพากษ์วิจารณ์ในหลายประเด็น รวมทั้งเรียกร้องให้ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลลาออกจากการที่มีพฤติกรรมที่ต้องสงสัยต่อการปกปิดทรัพย์สิน ในขณะที่เดียวกันยังเรียกร้องให้องค์กรที่ทำ

หน้าที่ตรวจสอบทุจริตอย่าง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ที่ตีความในต้วบทกฎหมายที่ถูกมองว่าเข้าข้างและอาจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) ดังนั้นการที่จะสร้างความเสมอภาคในประเด็นนี้ได้ก็คือ การรับผิดชอบต่อสังคม อันจะก่อให้เกิดความศรัทธาต่อผู้นำองค์กรและในตัวองค์กรเอง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost-Effectiveness Or Economy) การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ แข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน โดยมุ่งประโยชน์สูงสุด (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547) สิ่งที่พบเห็นในการบริหารงานของรัฐบาลปัจจุบันจะพบว่า ปีงบประมาณ 2558 และ 2559 รัฐบาลอยู่ในภาวะขาดดุลงบประมาณเฉลี่ยปีละ 395,145 ล้านบาท หรือขาดดุลเพิ่มขึ้นจากเดิมปีละเกือบหนึ่งแสนล้านบาท ซึ่งเทียบเป็นร้อยละ 17.1 ของเงินรายได้ของรัฐบาลในแต่ละปี (โพส্তুเตย์, 2563) ในขณะที่สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ (สบน.) เปิดเผยว่า หนี้สาธารณะคงค้าง ณ วันที่ 30 เม.ย. 2560 มีจำนวน 6.26 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 42.64% ของจีดีพี แบ่งเป็นหนี้รัฐบาล 4.82 ล้านล้านบาท หนี้รัฐวิสาหกิจ 9.72 แสนล้านบาท (โพส্তুเตย์, 2563) สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลพยายามจะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าโดยการทุ่มงบประมาณในการสร้างบริการสาธารณะหลายอย่าง แต่ก็ต้องแลกด้วยการเป็นหนี้สาธารณะที่เพิ่มขึ้นเพื่อหว่านเงินลงไปในระบบเพื่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) และเกิดเป็นเครื่องหมายคำถามถึงความคุ้มค่ากว่าสิ่งที่ประชาชนจะได้รับบริการสาธารณะจากนโยบายสาธารณะของรัฐบาลจะสร้างความเสมอภาคทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมได้เท่าใด

สรุป

แนวปฏิบัติในการใช้อำนาจปกครองของภาครัฐทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการที่ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมและสร้างความเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคนภายใต้การปกครองของรัฐนั้น แนวทางในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลถึงการปฏิบัติต่อประชาชน และการทำงานดังกล่าวต้องมุ่งสร้างความเท่าเทียมระหว่างบุคคล ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์และความคุ้มครองจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน ประเภทของความเสมอภาค ในที่นี้ตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน และ แนวทางของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้อธิบายไว้เกี่ยวกับหลักความเสมอภาคไว้ว่า ความเสมอภาคในโอกาส เป็นความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). 5 หมั่นซื้อ อยากให้ 'ประวิตร' ลาออก. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/791090>
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2547). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 52-65.
- ธีรวัฒน์ นามวิชา. (2563). *คุกมีไว้ขังคนจนจริงหรือ??*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <http://theerawatlaw.blogspot.com/2016/03/blog-post.html>
- บรรเจิด สิงคนเตี และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องสิทธิและโอกาสทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ประชาไท. (2563). *ค่าปรับแทนที่จะถูกคุมขังวันละ 500 บาท*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://Prachatai.Com/วารสาร/2016/04/65174>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมฉบับพุทธศาสน์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์. (2552). *ความเสมอภาคในปรัชญาพุทธศาสนาเถรวาทด้วยแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). *คลังเผยหนี้ประเทศเพิ่มแสนล้าน จากการกู้เพื่อชดเชยขาดดุลงบประมาณปี 60*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/finance-stock/news/496998>
- รัตยา ตั้งประกรณ์. (2552). *แนวทางการบรรเทาความยากจน: กรณีศึกษาคนงานที่ทำงานในโรงงานในตำบลชุมเห็ดอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วรพจน์ วิศรุตย์พิชิต. (2543). *สิทธิและเสรีภาพภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชนะเลิศ.
- สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- BBC Thai. (2018). *NACC President withdraws from inspection "Victory Watch" cited for transparency.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Bbc.Com/Thai/Thailand-42799784>
- Bernard A. O. W. (1962). *The Idea of Equality." Philosophy. Politics and Society.* Second Series. Eds. Peter Laslett And W. G. Run Ciman. Blackwell.
- The case of "Rajapak Park" Reflects failure. (2018). *Government disclosure NCPO era.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Thaipublica.Org/2016/03/Rajabhakti-Park-8-3-2559>
- Voicetv. (2018). *Prohibiting Ppolitical Party Meetings.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Voicetv.Co.Th/Read/118243>